

En klimatdebatt om klimatet

Den 29:e juni i år var en stor dag för klimatet. Efter hårda förhandlingar enades EU:s alla miljöministrar om att stödja EU-kommissionens förslag till skarpa regler för att unionen ska bli klimatneutral till år 2050. EU-parlamentet har redan behandlat frågan och vill snarast gå längre än kommissionen.

Tre av de förslag miljöministrarna ställt sig bakom sätter tillsammans skarpa gränser för i stort sett alla koldioxidutsläpp inom EU för all framtid. Till skillnad från de svenska klimatpolitiska målen är kommissionens förslag inte bara mål utan i stället konkreta styrmedel som säkerställer att målen nås.

För det första minskas utgivningen av utsläppsrätter inom det europeiska utsläppshandelssystemet EU ETS. Enligt nuvarande regler kommer företagen inom detta system, bl a stålverk, cementproducenter, kraftproducenter och flygbolag att få släppa ut 30 miljarder ton sammanlagt över all framtid. Kommissionens förslag är att minska den tillåtna sammanlagda utsläppsmängden till 16 miljarder ton fram till dess den sista utsläppsrätten ges ut år 2040. Därefter blir det förbjudet för alla dessa företag att släppa ut koldioxid. Den föreslagna minskningen på 14 miljarder ton motsvarar Sveriges nuvarande utsläpp under 280 år!

För det andra föreslås att ett nytt utsläppshandelssystem införs för merparten av koldioxidutsläppen utanför EU ETS, dvs landtransporter och uppvärmning. Med tvingande kraft fasar det föreslagna systemet ut användningen av fossila bränslen i dessa två sektorer till 2044.

För det tredje skärps utsläppskraven för nya bilar och försäljning av fossildrivna bilar blir förbjudet från år 2035.

Sammantaget blir de över tid ackumulerade utsläppen av koldioxid i systemen runt 27 miljarder ton, motsvarande 60 ton per EU-medborgare. Om resten av världen hade samma utsläpp per nu levande person skulle de över tid ackumulerade utsläppen av koldioxid i världen bli 480 miljarder ton. IPCC anger i sin senaste rapport att om världen släpper ut 400 miljarder ton kommer vi troligen att klara 1,5 gradersmålet. 480 miljarder ton är alltså något över denna koldioxidbudget men långt under motsvarande budget för två grader som är 1 150 miljarder ton. De föreslagna reglerna för utsläppen inom EU är alltså ambitiösa och rimliga. Snacket om att våra politiker inte gör något för att minska utsläppen är helt enkelt fel.

För att reglerna ska bli verklighet måste de godkännas av EU:s ministerråd. Givet att miljöministrarna redan sagt ja borde detta kunna ske under Sveriges ordförandeperiod för EU som startar den 1 januari 2023. Då kan

den svenska klimatpolitiken släppa sitt fokus på utsläpp inom Sveriges gränser. Samma sak gäller de konsumtionsbaserade utsläppen som kommer från import från andra EU-länder. Även kommuner, företag och andra organisationer kan sluta beräkna sina individuella koldioxidavtryck. Detta eftersom de totala utsläppen bestäms av utsläppshandelssystemet. Om ett land, ett företag eller en kommun minskar sina utsläpp skapar det utrymme för lika stora ökningarna någon annanstans.

Det vore bra om fokuseringen på koldioxidavtryck kunde minskas. Den gör lite eller ingen nytta när de nya reglerna är på plats. Fokus behövs i stället på andra saker, jag tänker särskilt på två.

För det första kommer utfasningen av fossila bränslen att leda till en betydande strukturomvandling. I Sverige handlar det framför allt om transportsektorn. Elbilarna kommer, men de måste kunna laddas. Tung industri måste få tillgång till fossilfri energi och effekt. Infångning och lagring av koldioxid från cementproduktion och förbränning av biobränsle har lika stort klimatvärde som minskade utsläpp och behöver växa kraftigt. Men för att så ske måste ett system för finansiering införas.

Omställningen i omvärlden skapar nya affärsmöjligheter för vår stora exportsektor. För att dessa ska kunna exploateras krävs politik. Historiska erfarenheter talar emot att staten ska välja ut vissa branscher eller produkter och ge dem direkt ekonomiskt stöd. I stället bör staten se till att Sverige är konkurrenskraftigt genom att erbjuda en infrastruktur, kompetensförsörjning och tillståndsgivningsprocess som är minst lika bra som i andra länder. Sverige har historiskt klarat detta men en hel del talar för att vi inte längre gör det.

Att Sverige tappat sin internationella tätposition när det gäller effektiv och socialt acceptabel strukturomvandling gör det omöjligt att bli ett föregångsland på klimatområdet. För att bli det handlar det inte längre om att sätta förment skarpare utsläppsmål än andra länder. I stället kan Sverige bli ett föredöme om vi visar hur det går att – inom de ramar EU:s utsläppshandelssystem sätter – ha en god tillväxt där alla medborgare kan känna sig som vinnare i omställningen. Vi har klarat det förut och borde kunna klara det igen.

För det andra måste vi ta på allvar att det inte räcker att EU blir klimatneutralt. I forskning med Per Krusell och Conny Olovsson har vi visat att det är helt omöjligt att klara rimligt ställda klimatmål om inte Kina är med på tåget. Jag är försiktigt optimistisk om att det går att påverka Kina i rätt riktning. Kina har ett behov att förbättra sin internationella image och ser rimligen klimatet som en arena där detta är enklare än när det gäller mänskliga rättigheter och demokratisering.

Det är också helt nödvändigt att Afrika och Indien inte följer Kinas kolbaserade utvecklingsstrategi. Det kommer att behövas både lock och pock i många olika skepnader för att så inte ska ske. Tekniköverföring, bistånd och handelspolitik är de redskap vi har, och för att vara effektiva behöver de samordnas med övriga EU.

Det är inte lätt att åstadkomma den påverkan på omvärlden som krävs. Men det räcker inte med att vi städar vår egen bakgård, vilket vi med EU:s nya regler redan gjort. Ett fortsatt fokus på utsläpp inom Sveriges gränser, kommunala utsläppsmål, *bonus-malus*, reduktionsplikt, att svenska pensionspengar inte ska gå till fossilbolag, flygskam och vädjan till individer att ändra sin livsstil och sina konsumtionsmönster kommer inte att minska utsläppen i Kina. För klimatets skull önskar jag att valet kommer att handla om hur vi ska göra det. Är det för mycket begärt?

John Hassler